

TURBAALADE TAASSOOSTAMINE EESTIS

Ess-soo õppetunnid soode ulatuslikumaks
taastamiseks

KONTEKST JA PRAEGUSED TEGEVUSSUUNAD

Ligi veerand Eesti maismaast on kaetud turvasmuldadega, kuid vaid väike osa neist aladest on looduslikule lähedases seisundis või kaitstavad. Suurem osa soodest on metsa- ja põllumajanduslikel eesmärkidel kuivendatud, mis muudab nende taastamise keeruliseks. Eesti poliitikaraamistik on osutunud kõi-

ge tõhusamaks siis, kui seda toetavad õigusaktidega sätestatud kohustused või sihtotstarbeline rahastamine, kusjuures lubadega seotud meetmed ja programmid nagu näiteks LIFE annavad üldjuhul reaalseid tulemusi. Seevastu mittesiduvate strateegiate ja tegevuskavade mõju jääb sageli kasinaks.

Eesti kaitstavate soode tegevuskava näitab, kui väärtuslik on sektoriteülene koostöö. Tööstussektorit, valitsust, teadlasi ja vabaihendusi koondades aitas see kaasa turbaväljade kohustuslike taastamiskavade kehtestamisele ja selliste alade tuvastamisele, kus võib jätkata turba kaevandamist.

MIKS ON SOODE LAIALDASEM TAASTAMINE KEERUKAS?

Majanduslik sõltuvus kuivendatud soodest

Metsa- ja põllumajandustegevus turvasmuldadega aladel on maapiirkondades jätkuvalt oluline sissetulekuallikas.

Piiratud stiimulid maaomanikele

Soode taastamine võib lühemas perspektiivis tulu vähendada, samas pole alternatiivseid ettevõtlusvõimalusi siiani piisavalt arendatud.

Maaomandi killustatus

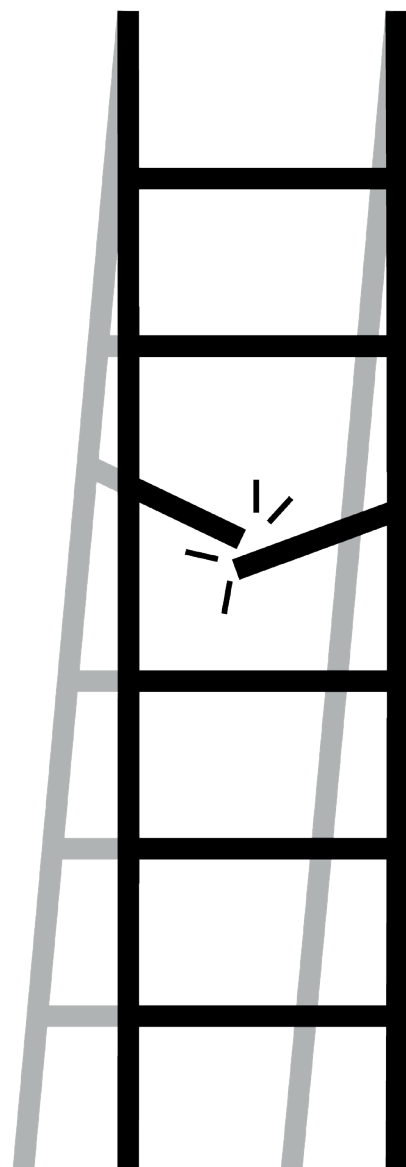
Mitme eraomaniku korral on koordineeritud taastamine keerukam.

Vabatahtlike meetmete vähene rakendamine

Tegevusi, mis ei ole seotud õigusaktides sätestatud kohustuste või hüvitisega, rakendatakse harva.

Märgalaviljeluse vähene majanduslik tasuvus

Märgalapõhised tootmissüsteemid ei ole seni laiemat mõistmist leidnud ega majanduslikult atraktiivseks muutunud.

ESMATÄHTSAD STRATEEGILISED MEETMED

Toimivate majanduslike võimaluste loomine taassoostamiseks

Eestis on suurim takistus soode taastamisel selle majanduslik külg. Taassoostamine peab muutuma maaomanikele rahaliselt atraktiivseks.

- Suurendada kraavide sulgemise ja taassoostamise riiklikku rahastamist, eriti väärtuslike ja looduslikule lähedases seisundis soode puhul.
- Toetada märgalaviljeluse arengut, investeerides töötlemisvõimekusse, tarneahelatesse ja turgudesse.
- Laiendada taastamiskohustus ka muudele turbaalade kasutusviisidele peale turbakaevandamise.
- Kehtestada tulemuspõhised toetuskeemid, mille raames tasustatakse taastamise pikaajalisi tulemusi, mitte üksnes taastamistegevusi.
- Pakkuda paremaid rahalisi stiimuleid, et ergutada maaomanikke loobuma kuivenduspõhisest maakasutusest.

PRAKTIKAST KOGUTUD

Ess-soo

Kagu-Eestis asuva Ess-soo taastamise projekt keskendub kuivendatud turbakaevandusala kraavide sulgemisele ja sootaimestiku, sealhulgas turbasambla (*Sphagnum*) liikide taastamisele. Tulemused näitavad järgmist:

Mõjud elurikkusele

- Taimestik on taastunud ebaühtlaselt ja veetase mõjutab seda tugevasti.
- Märjematel aladel on elurikkuse suurenemine juba märgatav.
- Projekt näitab, kui olulised on stabiilsed hüdroloogilised tingimused ökoloogilise taastumise õnnestumiseks.

Kliimamõjud

- Ala on siiani süsinikdioksiidi ja metaani allikas.
- Need kasvuhoonegaaside vood on iseloomulikud taastumise algetapile ja ebastabiilsetele veeoludele.
- Pikaajaline seire on väga oluline, et hinnata kliimakasu pikema aja lõikes.

MIDA EESTI UURIMISALA NÄITAS?

Eesti kogemus näitab, et soode taastamise edukus sõltub suuresti stabiilsest veetasemest. Paikades, kus hüdroloogilisi tingimusi ei saa tõhusalt taastada, taastub taimestik aeglaselt ja süsiniku sidumise efektiivsus ja kasu elurikkusele jääb väheseks.

Seire näitab, et mõne aja jooksul pärast taassooostamist võivad taastatud alad jätkuvalt kasvuhoonegaase eraldada. See on iseloomulik ökosüsteemi taastumise varajastele etappidele, mitte ei näita taastamise ebaõnnestumist; samuti toob see välja, kui vajalik on pikaajaline seire.

Oluline õppetund on see, et soode taastamine nõuab järjekindlat pühendumist. Kui jooksvat majandamist ja seiret ei rahastata, lähevad taastamistööde tulemuste parendamise võimalused kaotsi.

STRATEEGIAETTEPANEK

Võtta kasutusele tulemuspõhised toetuskeemid, mis toetavad nii soode taastamist kui ka pikaajalist majandamist, samal ajal suurendades maaomanikele pakutavaid rahalisi stiimuleid kuivenduspõhisest maakasutusest loobumiseks.

KUIDAS TAASTADA SOID SUUREMAS MAHUS JA KIIREMINI?

- Pakkuda rahalisi stiimuleid eraomandis olevate turbaalade taassooostamiseks.
- Arendada märgalaviljeluse toodete turge ja väärtusahelaid.
- Võtta kasutusele tulemuspõhiseid toetuskeeme, mis on seotud ökosüsteemi seisundi paranemisega.
- Seada esikohale väärtuslike ja looduslikule lähedases seisundis soode ning nende ümbruse taastamine.
- Ühendada soode taastamise rahastamine kohustusliku pikaajalise seirega.

rewet-he.eu/

 info@rewet-he.eu

 [@rewet_he](https://twitter.com/rewet_he)

 [rewet](https://www.linkedin.com/company/rewet)

 [@rewet_he](https://www.youtube.com/channel/UC...)

**Rahastanud
Euroopa Liit**

Rahastanud Euroopa Liit. Väljendatud seisukohad ja arvamused on siiski üksnes autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu ega CINEA seisukohti ja arvamusi. Nende eest ei vastuta Euroopa Liit ega toetuse andja.